SISTEMUL 4—2—4 NU ESTE O DESCOPERIRE A BRAZILIENILOR

Vorbeşte Nandor HIDEGKUTI

Continuăm seria articolelor care vor apare în cartea „PROGRESUL ÎN FOTBAL", editată în R. F. a Germaniei cu acest articol, scris de Nandor Hidegkuti. El tratează o problemă interesantă privind istoricul sistemului „4–2–4". Capitolul îl intitulează : „SISTEMUL 4–2–4 NU ESTE O DESCOPERIRE A BRAZILIENILOR".
Iată cîteva fragmente din acest articol :

„Tactica minune", cum este numit pe scurt sistemul 4—2—4, este considerată în general o descoperire a brazilienilor. Nu există nici o îndoială asupra faptului că la C.M. din 1958, Brazilia a cîştigat titlul suprem aplicînd acest sistem de joc, făcînd să se vorbească tot mai mult despre această „descoperire". Pot însă afirma cu precizie că acest sistem a fost folosit de unele echipe înainte de anul 1958.

În Ungaria, de pildă, s-a aplicat încă înainte de anul 1950 o variantă a acestui sistem, iar în anii următori s-a trecut la aplicarea corectă a sistemului 4—2—4, avînd ca principală deosebire numărul pe care jucătorii retraşi la mijlocul terenului îl purtau pe tricou.

JUCATORUL CU NUMĂRUL 9

Cum se întîmplă adesea, o tactică nouă nu apare ca urmare a unei aprofundări temeinice ci dintr-o necesitate. Aşa a apărut în Ungaria sistemul 4—2—4. Şi iată motivul: în acea vreme nu exista un centru înaintaş ideal (înalt, solid, cu şuturi puternice de tipul englezului Tedd Drake — cum era conceput în acele timpuri centrul înaintaş). Ce era de făcut ? Era în preajma turneului final olimpic din 1952. Antrenorul Marton Bukovi, pe atunci antrenor la Vörös Lobogo (azi M.T.K.) s-a gîndit că mijlocaşul Palotaş (cu un fizic adecvat) ar putea fi introdus în linia de atac (purtînd numărul 9 pe tricou), dar să joace retras. Palotaş nu era un jucător suficient de pătrunzător, cu şuturi prea puternice ci mai mult un fotbalist de finețe, un excelent distribuitor de mingi şi de aceea continua să acţioneze mai mult la mijlocul terenului. Împreună cu el în această parte a terenului acţiona un mijlocaş (denumit half ofensiv), iar mijlocaşul căruia îi luase locul a trecut pe linia de fund. Acesta a fost începutul sistemului 4—2—4.

De fapt, Gustav Sebeş, pe atunci conducătorul tehnic al naţionalei Ungariei, a pus ochii pe 3 înaintaşi tineri care abia împliniseră 20 de ani şi despre care avea să se vorbească peste cîţiva ani mult în lumea fotbalului : Kocsis, Czibor şi Budai. Sebeş intenţiona să-i încadreze pe aceştia în linia de atac împreună cu Puskas şi să formeze un „cvartet" ofensiv de valoare, lucru pe care l-a şi făcut de altfel, mai tîrziu. Împreuna cu Bukovi, Sebes a iniţiat atacul „în 4", fiind determinat în primul rînd după cum am spus mai sus, de lipsa unui centru atacant ideal. Pe acea vreme, eu eram inclus în lot şi eram un fel de „fată la toate", deoarece puteam fi folosit în orice post al liniei de atac.

În primul meci al turneului olimpic de la Helsinki, echipa Ungariei a jucat cu România. Deşi am cîştigat (la limită, 2—1), echipa noastră nu a dat randamentul scontat. Pentru jocul următor, cu Italia, Sebes a decis să-mi acorde mie „tricoul cu nr. 9" (postul de înaintaş central retras, pe care apoi l-am păstrat şi în continuare). Jucam înaintaş central retras, acoperind mai mult mijlocul terenului. Prin această tactică se obţineau dintr-o dată două avantaje: scoteam din dispozitiv mijlocaşul central advers, care avea sarcina să mă marcheze, şi puteam acţiona pe porţiuni mai mari de teren, punînd în poziţii de şut pe atacanţii avansaţi, de regulă Puskas şi Kocsis. Bineînţeles, de la caz la caz, veneam şi eu în faţă şi fiind... înaintaş de meserie, am marcat goluri.

CU EXTREMELE PUŢIN RETRASE

Poziţia mea pe teren ca înaintaş central retras era cam în apropierea mijlocului terenului (Zakarias fiind retras, acţiona pe partea lui), în timp ce „perechea" mea, Bozsik, acţiona în apropierea carcului advers, fapt care explică, de altfel, şi înscrierea multor goluri de către acest mijlocaş. Ca vîrfuri de atac acţionau cei doi interi, în timp ce extremele aşteptau „lansările" din apropierea mijlocului terenului. Astfel, cei doi fundaşi laterali adverşi au fost nevoiţi să iasă din dispozitiv, făcînd loc liber celor doi interi. Dacă, totuşi, fundaşii nu ieşeau din dispozitiv, cele două extreme erau complet libere şi puteau participa la acţiunile ofensive. Deseori, cu acest sistem, aveam şase oameni în atac: doi interi avansaţi, două extreme, plus un înaintaş central retras şi un mijlocaş ofensiv, care venea în faţa porţii. Aceasta a fost tactica echipei Ungariei, care a obţinut atîtea succese.

CONTRACARAREA SISTEMULUI NOSTRU

În mod firesc tactica de joc folosită de noi a fost mult studiată în anii 1951—1955 de către toţi adversarii pe care i-am întîlnit, nu atît pentru a o imita, cît pentru a găsi soluţii eficiente de apărare. Unul din aceste planuri m-au „ţintit" pe mine. Un adversar primea sarcina să mă marcheze strict, pentru ca eu să nu pot participa la joc. În acest caz, eu mă retrăgeam în propria jumătate de teren, în timp ce mijlocaşul ofensiv Bozsik îmi lua locul. Un alt sistem de apărare folosit de adversarii noştri a fost „zidul" alcătuit din apărătorii postaţi în faţa propriului lor careu. Desigur, un asemenea sistem defensiv folosit de adversari necesita scoaterea din joc a unor oameni din alte compartimente şi, totodată, eliberarea unei mari zone de teren. Asaltînd continuu apărarea, dominînd cu autoritate, era imposibil ca adversarul să nu cedeze la un moment dat.

REAL MADRID

O echipă de o excepţională valoare, care a folosit sistemul 4—2—4 tot înaintea brazilienilor, a fost Real Madrid. Unii specialişti susţin că Real Madrid a dus sistemul la perfecţiune. Marele Di Stefano a avut la Real o sarcină asemănătoare cu cea pe care am avut-o eu în echipa Ungariei, cu deosebire că el, datorită unei forţe inepuizabile de joc, a adus un aport mai mare în echipa sa, decît cel dat de mine în reprezentativa Ungariei. Într-adevăr, Di Stefano, prin mobilitatea sa, prin participarea în atac şi în apărare, a dat o nouă semnificaţie înaintaşului central retras. Echipa Real a folosit sistemul 4—2—4 în mod magistral, „secret" care explică marile sale succese.

„DESCOPERIREA" MIJLOCULUI TERENULUI

Astfel, Real a adus o noutate importantă: manevrele tactice nu le mai făcea în apropierea porţii adverse, ci la mijlocul terenului. În această zonă, madrilenii foloseau pasele scurte, ţineau uneori jocul pe loc, pentru a scoate din dispozitiv apărarea adversă. În momentul cînd fundaşii adverşi au fost scoşi din dispozitiv, a urmat o pasă lungă, precisă (de obicei executată de Di Stefano), pînă la Gento sau un alt înaintaş. Acesta, cu o viteză fulgerătoare, iniţia atacul.

În 1958, reprezentativa Ungariei şi Real Madrid au fost detronate din postura de iniţiatoare ale acestui sistem de către echipa Braziliei, care a cîştigat campionatul mondial, performanţă pe care a reeditat-o şi în 1962. După părerea mea, în 1954, selecţionata Braziliei a fost mai puternică decît cea din 1962, dar cea mai bună echipă braziliană pe care am văzut-o a fost aceea de la C.M. din 1958. În Suedia, brazilienii s-au detaşat cu o clasă faţă de ceilalţi adversari, avînd în echipă mari individualităţi în frunte cu **Didi, Pele, Garrincha, Djalma** şi **Nilton Santos.** Învăţînd din greşelile trecutului (1950—1954) brazilienii au alcătuit de data aceasta **o echipă** în adevăratul sens al cuvîntului. Sistemul 4—2—4 le-a dat mai multă siguranţă în apărare şi a clarificat misiunea jucătorilor la mijlocul terenului.

Trebuie să subliniez, că, în general, toate echipele sud-americane deţin o superioritate faţă de formaţiile şi jucătorii din Europa: tehnica individuală, conducerea şi stăpînirea balonului sînt determinate de supleţea corpului.

Cele trei echipe de care am amintit mai sus au o trăsătură comună: ele au aplicat una din variantele sistemului 4—2—4. Dacă echipele Ungariei, Realului Madrid şi Braziliei au folosit acest sistem, nu înseamnă că orice formaţie poate aplica această aşezare. Folosirea cu succes a acestui sistem depinde în primul rînd de valoarea individuală a jucătorilor. Experimentarea sa de către o echipă fără individualităţi, poate fi o adevărată catastrofă.

NUMERELE DE PE TRICOU

În viitor mă aştept ca numerele purtate de jucători pe tricou să nu mai fie necesare pentru altceva decît pentru recunoaşterea lor. Un exemplu: cum se face numerotarea jucătorilor de la Internazionale ? Pe **Corso**, aşa-zisă extrema stîngă, îl poţi găsi pe tot terenul, de altfel ca şi pe „interul" **Suarez**, care face curse de la o poartă la alta, în lung şi în diagonală. Fundaşul **Facchetti**, care marchează mai multe goluri decît un înaintaş şi are o viteză mai mare decît unele extreme, vine în repetate rînduri în linia de atac. Cred că dacă ar juca extremă, Facchetti ar fi, cu siguranţă, la fel de bun ca şi fundaş. Deci, numerotarea jucătorilor, după posturile clasice, nu-şi mai are azi rostul.

Şi la Inter, aplicarea sistemului 4—2—4 ar fi fost imposibilă dacă echipa n-ar fi alcătuită din jucători de o excepţională valoare, dacă disciplina tehnică şi tactică nu ar fi dirijată de un om atît de energic şi priceput ca Helenio Herrera.

În concluzie, se poate spune că în domeniul tacticii există două „reguli de aur":

Să nu ne avîntăm în folosirea unui sistem care depăşeşte capacitatea şi valoarea jucătorilor.

Nici un sistem folosit nu exclude fantezia creatoare, iniţiativa, personalitatea şi independenţa jucătorului, bineînţeles, dacă ele servesc planurile tactice ale echipei.

SPECIALIŞTII AU CUVÎNTUL

PUBLICUL VREA SĂ VADĂ GOLURI!

Vorbeşte Albert BATTEUX

În rîndurile ce urmează, antrenorul francez **Albert Batteux** tratează o problemă deosebit de actuală : **Spectatorii vor să vadă goluri. Să „deschidem pofta de joc" a înaintaşilor.**

„Dacă fotbalul ofensiv, despre care se discută azi tot mai mult se va bucura de succes, problema şutului la poartă şi a drumului spre poartă va trebui să stea în centrul atenţiei jucătorilor, va trebui să formăm un curent de opinie în ce priveşte educarea fotbaliştilor în spiritul jocului ofensiv, al interesului pe care ei trebiue să-l manifeste pentru înscrierea golurilor. Aşa cum fiecare jucător doreşte să stăpînească balonul, aşa cum fiecare doreşte să primească titlul de bun fotbalist, aşa trebuie cultivat şi interesul pentru marcarea golurilor. Dacă un tînăr îmi cere un sfat, eu nu voi omite faptul să-i spun că **fotbalul este în primul rînd un joc ofensiv** care se joacă pe goluri, că nu va deveni niciciînd un fotbalist bun, dacă scopul final nu constă în dorinţa de a marca cît mai mult.

TOTUL PENTRU GOLURI

Pornind de la adevărul subtitlului de mai sus ajungem la ideea de bază a fotbalului. Un jucător tînăr trebuie convins că locul lui — în anumite faze de joc— trebuie să fie în apropierea porţii. El trebuie convins şi educat în această direcţie. Jocul de la mijlocul terenului este foarte important, pentru că în această zonă se construieşte atacul. Să nu uităm însă că punctul final al unei acţiuni este şutul la poartă.

Puţini începători se simt într-adevăr stăpîni pe situaţie în jocul de la mijlocul terenului. Aici, acţiunile sînt poate mai dificile şi necesită o clarviziune matură. În această parte a terenului mulţi jucători vor să scape de balon şi fac greşeli elementare. În loc să caute drumul cel mai scurt spre poartă, să paseze la un coechipier demarcat, ei trimit mingea la întîmplare şi, bineînţeles, eficienţa atacului se pierde.

După părerea mea, mulţi jucători îşi pierd capul, devin nervoşi, se pripesc în momentul cînd se află în faţa porţii (chiar şi singuri) sau cînd mai au de trecut de un adversar. Prin urmare, în afară de antrenamentul tehnic, al schemelor, al pregătirii fizice a jucătorilor, un capitol însemnat în instruirea jucătorilor trebuie să fie acordat pregătirii psihologice.

Înscrierea golurilor nu este deci o chestiune care include isteţimea şi măiestria jucătorilor. Ea cere o pregătire psihologică deosebită, o stăpînire de sine în momentele decisive care nu se capătă numai la antrenament ci, în special, la meciuri. Între un antrenament şi condiţiile de joc există o diferenţă ca de la cer la pămînt. Pentru orice jucător trebuie să fie clar un lucru : el nu trebuie să tindă numai spre a deveni un „artist al balonului", ci să-şi arate măiestria în joc pentru echipă, avînd un scop final : marcarea golului.

TIPUL IDEAL AL UNUI ATACANT MODERN

Pentru mine, tipul ideal al unui înaintaş modern a fost Just Fontaine, atacant central la Reims şi al reprezentativei Franţei, golgeterul campionatului mondial din 1958, cu cele 13 goluri marcate în 6 jocuri. Singura preocupare a lui Fontaine a fost înscrierea golului. Tot talentul său, toată capacitatea sa de joc au fost concentrate pentru atingerea acestui scop. Nici un atacant francez (înainte şi după Fontaine) nu a fost atît de concentrat, atît de atent, calm şi sigur în jocul din faţa porţii adverse, ca Just Fontaine.

Înscrierea unui gol este urmată de o bucurie de nedescris. Nici o altă bucurie sau plăcere nu pot fi mai mari decît aceea a marcării unui punct. Ce poate fi mai frumos decît explozia tinerească de bucurie care urmează ori de cîte ori mingea intră în plasa echipei adverse ! Într-adevăr, golul înseamnează un festival al bucuriei...

MAI PUŢINĂ TACTICĂ !

Firește, capitolul tacticii de joc nu trebuie neglijat în pregătirea jucătorilor şi a echipelor. Dar, prea multă tactică strică. Deci, o exagerare în privinţa tacticii de joc devine un pericol.

După experienţa mea, forţarea unor concepţii tactice poate avea un efect dăunător în privinţa randamentului echipei : o tactică inadecvată impusă unei formaţii duce la pierderea poftei de joc, la o blazare în a înscrie.

Eu, personal, nu mă ocup în mod special de diferite manevre tactice, ele nu fac decît să îngrădească şi să limiteze libertatea în acţiune a jucătorilor. Astfel, ei uită drumul spre poartă şi totodată scopul final al acţiunii... Multe talente s-au pierdut, tocmai datorită unor scheme tactice inutile impuse. Schemele tactice pot şi sînt viabile, atîta timp cît jucătorii au calităţi şi ştiu să le aplice. În caz contrar, există pericolul ca jucătorii să se încîlcească în acţiuni şi să nu mai dorească înscrierea golurilor. În jocul de fotbal, în care mobilitatea înseamnă totul, în care spiritul colectiv este pe prim plan, fiecare jucător trebuie să fie convins că acţiunile sale sînt puse în slujba echipei. Este şi normal să fie aşa. Dar cred că nu este normal să impui un sistem de joc care nu se potriveşte cu calităţile jucătorilor, şi deci, ca urmare, randamentul scade şi devine inconstant. Pentru a exemplifica cele de mai sus, voi reveni din nou la Just Fontaine.

La începutul carierei, Fontaine se mulţumea să încheie acţiuni create de colegii săi. Mai tîrziu însă, el s-a afirmat nu numai ca golgeter, ci şi ca maestru în conducerea balonului. Fontaine a întruchipat calităţile unui atacant ideal, tot ceea ce un antrenor cere de la înaintaşi în fotbalul modern. Desigur, nu întotdeauna ai norocul să ai în formaţie un jucător de talia lui Fontaine. De aceea, Fontaine trebuie să fie un exemplu pentru tînăra generaţie de fotbalişti.

În concluzie, jucătorul care vrea să înscrie goluri trebuie să fie incisiv, să atace, să joace ofensiv. Talentul este necesar, dar nu strict obligatoriu. Fără talent deosebit se poate juca, dar acela care nu are calităţile enumerate mai sus, nu va deveni niciodată un fotbalist de valoare.

(După „SPORT" Zürich)